

Simona Kolmanová

Beszámoló

Budapesti kutató ösztöndíjam alatt tovább folytattam a több éve elkezdett témát, azaz a cseh nyelvű XIX. századi magyar irodalom feldolgozását, jelenleg elsősorban a magyar regény egyes aspektusaival foglalkoztam. Munkatervemnek megfelelően több témát, művet kutattam, ezek közül a jelen beszámolómban csak néhányat emelek ki, pontosabban ezek kapcsán megpróbálom érzékeltetni, miért, milyen szempontból lehetnek érdekesek egy cseh olvasó számára:

- késő barokk próza hatása a magyar regény alakulására, a moralizáló szándék laicizálódása, azaz módosítása az újabb és aktuális társadalmi elvárások függvényében, ami Faludi Ferenc művein keresztül nagyon jól kimutatható. Ehhez pl. Bíró Ferenc, Szilágyi Márton tanulmányait használtam fel. A XVIII. század második felének magyar nyelvű prózája helyzete a cseh szemmel nézve több olyan vonást tartalmaz, amelyek értelemszerűen más politikai, történelmi, irodalmi kontextus függvényei, akár egyházi, akár világi vonalon. Ez pl. a saját múltjához való viszony, a küldetéstudat ábrázolásában mutatható ki.
- fikció és valóság kapcsolata Kármán József esetében tágabb értelemben a szerző elrejtésére vonatkozik. Ez pedig a cseh szempontból különösen érdekes, mivel a cseh irodalomban is hasonló eljárásokkal találkozunk a nemzeti újjászületés időszakában. Beszélhetünk akár a középeurópai irodalmak hasonló jegyeiről, meg persze a nemzeti sajtóságokról is. A szűkebben értelmezett fikció a regény szerkezetére vonatkozik, a fikciós keret és ezen belül az ábrázolt történetre. Kazinczy Ferenc Bácsmegey-regénye jól mutatja a korabeli fordítás-adaptáció viszonyát, illetve Faludi Ferenc átdolgozásainak „utódait” a magyar irodalomban. Tekintettel arra, hogy ezek az eljárások sok izgalmas kérdést vetik fel, nemcsak az irodalomelméleti, -történeti szempontból, hanem a fordítástörténeti szempontból is figyelmet érdemelnek.
- Eötvös József műveiből most leginkább A karthauzi c. regényével foglalkoztam, a reformkori és a korabeli filozófiai gondolkodás megjelenítésével a regényben. Itt az újraolvasásnál egy sokoldalú belső polémiára figyeltem fel, s ennek próbáltam a szakirodalomban utánajárni, részben sikerrel. A részben azt jelzi, hogy kissé másképp értelmezem a regényt, mint ahogyan a magyar irodalomtörténet szokta, amikor a szentimentális, filozófiai, lélektani regényről beszélnek. Mindez helyénvaló, ugyanakkor véleményem szerint a regény jóval összetettebb problematikát, dilemmákat

vet fel akár a reformkori elvárásokkal kapcsolatban, akár a magyar jellem, lélek stb. kapcsán.

- a századvégi regények nincsenek cseh fordításban, viszont fontosnak tartom a műfaj kontinuitása szempontjából ezekre a kevésbé ismert művekre is kitérni. Cseh szempontból különösen érdekes a dzsentrí világ, a magyar társadalmi viszonyok változásának ábrázolása. Olyan szerzőkkel foglalkoztam, mint Gozsdu Elek, Petelei István, Papp Dániel.

Kutató ösztöndíj nagy segítséget jelentett számomra, a szakirodalmon kívül az Irodalomtudományi Intézet szakembereitől is kaptam hasznos tanácsokat, szakmai támogatást.

Davle, 2022. január 10-én

Doc. Simona Kolmanová